

РАДИОПРЕДАВАНЕ ЗА БИОРАЗНООБРАЗИЕТО

Биологично разнообразие

Според Конвенцията за биологично разнообразие „биологично разнообразие“ означава многообразието между организмите от сухоземни и водни екосистеми заедно с екологичните комплекси, към които принадлежат. Това включва разнообразие в рамките на отделния вид, между видовете и в екосистемите, т.е. биоразнообразието е генетично, видово и екосистемно.

Биоразнообразието има жизнено важно значение за природата и хората, тъй като то осигурява широка гама от екосистемни блага и услуги, чието значение често се подценява или пренебрегва, но от които природата и човечеството силно зависят. Когато изчезват компоненти на биоразнообразието, намалява устойчивостта на екосистемите. По-хомогенни, по-малко разнообразни местообитания или водни среди често са по-уязвими към външни въздействия, като напр. болести и климатични промени.

Екосистемните блага и услуги могат да бъдат разделени в четири категории:

- осигуряване на блага от пряка полза за хората, а често и с ясна парична стойност, като например дървен материал от горите, гъби, лечебни растения и риба от океани, реки и езера;
- регулиране или това са жизнените функции на екосистемите, които рядко имат парична стойност на традиционния пазар. Те включват регулиране на климата чрез съхраняването на въглерод, регулиране на местните валежи, пречистване на замърсители чрез филтриране на въздуха и водата, защита от бедствия като свлачища и крайбрежни бури;
- културни блага, които не предоставят преки материални ползи, но допринасят за по-широките нужди и потребности на обществото и се измерват в готовността на хората да плащат за опазването им. Те включват духовна стойност към определени екосистеми, като свещени гори и естетическата стойност на ландшафта, които привличат туристите;
- подпомагащи услуги, които не са от пряка полза за хората, но от съществено значение за функционирането на екосистемите и следователно косвено отговорни за всички други блага и услуги. Примери за това са формирането на почви, процесите на растеж на растенията.

Международният съюз за защита на природата и природните ресурси (IUCN) е международна организация, която се грижи за опазването на природните ресурси, с основната цел да подпомага обществата по света при опазването на разнообразието в природата, и да гарантира, че всяка употреба на природни блага е справедлива и екологосъобразна. Червеният списък на световнозатрашените видове на IUCN (известен и като Световната Червена книга) включва следните основни категории природозащитен статус за растения и животни: изчезнал, изчезнал в природата, критично застрашен, застрашен, уязвим, потенциално застрашен, незастрашен, недостатъчно проучен. Съществува отделна Червената книга на България и описаните в нея биологични видове са приоритетни за опазване в страната, а списък със защитените от закона видове е приложен към Закона за биологичното разнообразие.

Заплахи и опазване на биоразнообразието

Страните по Конвенцията за биологичното разнообразие през 2002 г. определят за цел намаляване на загубата на биологично разнообразие до 2010 г., като принос към избягване на бедността и в полза на живота на Земята. Редица индикатори в Доклада по изпълнението от 2010 г. обаче показват, че биоразнообразието продължава да намалява във всеки от своите компоненти – генетично, видове и екосистемно.

Разнообразието от гръбначни видове животни спада близо 1/3 в периода 1970 до 2006 г. и продължава да спада. Естествените обитания продължават да намаляват в повечето части на света по своята площ и цялост.

Основните заплахи за биоразнообразието в световен мащаб са 5:

- загуба или промяна на местообитанията;
- промени в климата;
- замърсяване;
- неустойчиво ползване и прекомерна експлоатация;
- инвазивни видове.

България е една от страните с най-голямо биоразнообразие в Европа, тъй като разполага с почти всички европейски типове природни местообитания, както и значителен брой уникални и представителни съобщества и екосистеми. Тук са описани около 3900 вида растения и 800 вида гръбначни животни, а почти половината се срещат в Природен парк „Врачански Балкан“. Страната ни също така е огнище на видообразуване, което обяснява високото ниво на ендемизъм*. В България има и много редки видове, голяма част от които са включени в списъка със световно застрашени от изчезване. В този смисъл биоразнообразието е неразделна част от националното богатство, като част от световното природно наследство, и опазването му е приоритет и задължение за държавата и гражданите според Закона за биологичното разнообразие.

Най-успешният метод за опазване на биоразнообразието е съхраняване на местообитанията, като това може да бъде постигнато с изграждането и осигуряване функционирането на система от защитени територии като част от регионална и световна мрежа от такива територии. В света има 177,547 национални защитени територии, които покриват 12,7% от сушата. ПП „Врачански Балкан“ е част от Националната екологична мрежа НАТУРА 2000.

* ендемизъм - ендемитите са биологични видове, разпространението на които (ареалът) се ограничава в даден район - географска област, планина, водоем и т.н, а също така и държава или друга административна единица. Напр. български ендемити са растения или животни, срещани се единствено в България

Биоразнообразието във Врачански Балкан

В България са описани около 3900 вида растения и 800 вида гръбначни животни, а почти половината се срещат в Природен парк „Врачански Балкан“. Основните гървесни видове в парка са: бук (31,8%), горун (11,2%), цер (4,1%), келяв габър (27,2%), обикновен габър (4,8%) и космат гъб (0,4%), срещат се още: бял бор, черен бор, но изголистните гори имат предимно изкуствен произход и възраст около 30 години.

На територията на ПП „Врачански Балкан“ са разпространени шест вида български ендемити: келереров центрантус, ковачев зановец, велчево плюскавиче, йорданова камбанка, старопланинска власатка и български рожец. Всички те са с ограничено разпространение в страната. Находището на келереров центрантус е приблизително една втора от глобалната популация на този вид, а находищата на Велчовото плюскавиче в Парка съхранява най-малко 30% от популацията на вида.

Характерните за парка видове земноводни и влечуги са: гъжговник, голям гребенест тритон, обикновен тритон, жаба гървесница, кафява крастава жаба, шипобедрена костенурка, шипоопашата костенурка, зелен гуцер, голям стрелец, медянка, пепелянка и др. Паркът е важно място за гнездене на 120 вида птици, 5 от срещаните се в Европа, някои от които с висока плътност на популациите: черен щъркел, белоопашат мишелов, скален орел, белогръд бързолет, скална и червенокръста лястовица, обикновена ветрушка, чухал, зелен кълвач, полска чучулига, пъстър скален грозд, червеногърба сврачка, кос, поен грозд, имелов грозд и др. Районът на парка е една от най-важните и представителни територии за България по отношение на гнездящите скалолюбиви видове птици, както и за пеперуди в България.

Част от най-забележителните прилепни пещери в България са във Врачанския Балкан. Старите широколистни гори на Парка са най-важното местообитание на редките Бехщайнов нощник и широкоух прилеп. Досега на територията са установени 29 вида прилепи от общо 33 вида установени за България. От бозайниците се срещат още: горски сънливец, белогръд таралеж, язовец, видра, черен пор, дива котка, вълк, сърна.

